

ХЪРБЪРТ УЕЛС

ВРАТАТА В СТЕНАТА

Превод от английски: Борис Миндов, 1980

chitanka.info

I.

През една вечер на откровеност, преди по-малко от три месеца, Лайънъл Уолъс ми разказа тази история за Вратата в стената. И на времето смятах, че поне що се отнася до него, историята е правдоподобна.

Той ми я разправи с такава прямота, простота и убеденост, че не можех да не му повярвам. Но на сутринта в апарта-мента си се събудих в съвсем друга атмосфера и докато лежах в леглото и си припомнях разказаното, лишено от обаянието на неговия сериозен, бавен глас, без светлия кръг, хвърлян от настолната лампа с абажур, призрачно-полумрачната атмосфера, обгърнала двама ни, и приятните лъскави неща, десерта, чашите, покривката и кърпите на масата, на която вечеряхме заедно — без всичко това, което представляваше за известно време един бляскав малък свят, откъснат напълно от всекидневната действителност, — изведнъж цялата тези история ми се стори съвършено невероятна.

— Той ме мистифицираше! — възкликнах аз, а после: — И колко умело го правеше!... Само от него не очаквах такова нещо.

След това, докато седях на леглото и сърбах утринния си чай, почувствувах, че се мъча да си обясня усещането за действителност, което ме смущаваше в невъзможните му спомени; предположих, че те внушаваха, представяха, предаваха — не зная с каква дума да си послужи — по някакъв начин преживелици, които не биха могли да се опишат другояче.

Но сега аз не поддържам това обяснение. Превъзмогнал съм смущаващите ме съмнения. Вече вярвам, както вярвах, когато слушах този разказ, че Уолъс е направил всичко по силите си, за да разбули тайната и да ми покаже истината. Но видял ли е лично, или само му се е сторило така, имал ли е някаква неоценима привилегия, или е бил жертва на някаква фантастична мечта — не мога да кажа. Дори обстоятелствата на неговата смърт, която сложи завинаги край на съмненията ми, не хвърлиха светлина върху тоя въпрос.

Нека читателят прецени сам.

Забравил съм вече каква случайна забележка или критика от моя страна подтикнаха този толкова затворен човек да ми се изповяда. Вероятно се е отбранявал от упрека ми, че проявява бездействие и равнодушие към едно голямо обществено движение и така ме е разочаровал.

Но той избухна изведнъж.

— Имам си — каза той — грижа... — Зная — продължи след известна пауза, — че съм небрежен. Всъщност... тук не става дума за духове или привидения... а... колкото и да е чудно, Редмънд... аз съм преследван. Преследва ме нещо... което сякаш помрачава всичко, изпълва ме с копнежи...

Той млъкна, възпрян от оная английска стеснителност, която тъй често ни овладява, когато искаме да говорим за вълнуващи, сериозни или красиви неща.

— Ти си завършил Сент-Етелстанския колеж — каза той ни в клин, ни в ръкав, както ми се стори в момента. — Хм... — И пак млъкна. После, отначало със запъване, но след това по-свободно, започна да ми разправя за тайната на живота си, за преследващия го спомен за една красота и за щастиято, което изпълвало сърцето му с неутолими копнежи, така че всички съблазни и развлечения на светския живот му се стрували безинтересни, скучни и празни.

Сега, когато имам ключа на тази тайна, като че ли я виждам записана на лицето му. Притежавам снимка, на която с уловен и дори подсилено това изражение на отчужденост. Тя ми напомня какво ми каза веднъж за него една жена — жена, която много го обичаше. „Внезапно — рече тя — той загубва всякакъв интерес. Забравя те. Не иска и да знае за теб — макар че си под носа му...“

И все пак Уолъс не винаги губеше интерес и когато съсредоточеше вниманието си върху нещо, съумяваше да го доведе до изумително успешен край. Действително кариерата му е осеяна с успехи. Той отдавна ме е изпреварил: издигнал се е по-високо от мен и си е спечелил в обществото име, което аз, колкото и да се стараех, не можах да постигна. Още не бе навършил четиридесетте и казват, че ако сега беше жив, щеше да заема важен пост и вероятно да влиза в новия кабинет. В училище винаги ме надвиваше без усилие, като че това беше напълно естествено. Почти всичките си ученически години

прекарахме заедно в Сент-Етелстанския колеж в Уест Кенсингтън. Когато постъпи в училището, бяхме равни по сили, а го завърши с далеч по-добър успех от мен, обсипан с награди за блестящите си постижения. Ала мисля, че и аз не се посрамах. Именно в училище чух за пръв път за Вратата в стената, за която щях да чуя повторно само един месец преди смъртта му.

За него поне Вратата в стената е била действителна врата, водеща през действителна стена към безсмъртна действителност. В това сега съм напълно уверен.

И тя се явила в живота му съвсем рано, когато бил петшестгодишно дете. Спомням си как седеше и ми се изповядваше бавно и сериозно, разсъждаваше и пресмяташе кога точно му се е случило това.

— Видях — каза той — тъмночервени листа на дива лоза... ярко и еднакво червени под ослепителното кехлибарено слънце на фона на бяла стена. Те веднага ми направиха впечатление, макар и да не си спомням точно как стана това, а по чистия плочник пред зелената врата имаше пръснати листа на див кестен. Те бяха изпъстрени с жълти и зелени петна, разбираш ли, не кафяви или мръсни, а сякаш току-що паднали от дървото. Тъй че трябва да беше октомври. Аз всяка година събирам листа на див кестен и зная това.

Ако се не лъжа, тогава бях на пет години и четири месеца.

Според думите му той бил преждевременно развито за годините си дете — научил се да говори на необичайно ранна възраст и бил толкова здравомислещ и „зрял“, както казвали, че му позволявали известна инициатива, каквато повечето деца едва ли могат да постигнат до седем-осем години. Майка му умряла, когато бил двегодишен, и той се озовал под не толкова бдителния и авторитетен надзор на гувернантка. Баща му бил суров, погълнат в работата си адвокат, който не му обръщал достатъчно внимание, но очаквал много от него. Въпреки будността си, Уолъс, предполагам, намирал живота малко сив и скучен. И един ден тръгнал да скита.

Той не можеше да си припомни в резултат на каква небрежност успял да се измъкне и по кои улици на Уест Кенсингтън минал. Всичко това се заличило безвъзвратно от паметта му. Но бялата стена и зелената врата се откроявали съвсем ясно.

Доколкото си спомня това детско преживяване, още щом съзрял тази врата, почувствувал странно възбуждане, желание да се приближи до нея, да я отвори и да влезе. И същевременно съзнавал ясно, че би било неразумно, дори погрешно — не можеше да подбере точната дума — да се поддаде на това възбуждане. Той твърдеше, че колкото и да е чудно, Знаел още отначало — ако не го лъже паметта, — че вратата не е заключена и че ако поиска, би могъл да влезе през нея.

Като че ли виждам фигурата на малкото момче, което ту понечвало да пристъпи напред, ту се отдръпвало отново. И кой знае по какъв необясним начин ясно съзнавало, че баща му страшно ще се разсърди, ако прекрачи тая врата.

Уолъс ми описваше много подробно всички тия мигове на колебание. Той отминал вратата, после с пъхнати в джобовете ръце и като се стараел да свири по момчешки, се промъкнал покрай стената и свърнал зад ъгъла. Там, доколкото си помня, имало няколко невзрачни, мръсни дюкянчета и особено един водопроводчик и тапетаджия, с прашен безпорядък от глинени тръби, листа оловна ламарина, автоматични кранове, образци на тапети и кутии с емайл лак. Той стоял и се преструвал, че разглежда тия неща, а всъщност *ламтял*, страстно копнеел за зелената врата.

Изведнъж, казва той, почувствувал неудържим порив. Затичал се обратно, да не би пак да го обземе колебание; минал решително, с протегнатата ръка, през зелената врата и тя се затръшнала подире му. Така мигновено се озовал в градината, която след това го преследвала цял живот.

Уолъс много се затрудняваше да ми опише подробно впечатлението си от тая градина, в която влязъл.

В самия въздух имало нещо ободряващо, което вдъхвало чувство за лекота, щастие и благополучие; във вида ѝ имало нещо, което придавало чистота, съвършенство и изящна лъчезарност на краските ѝ. Още щом влезел в нея, човек изпитвал висша радост — както му се случва само в редки моменти, когато е млад, весел и доволен в тоя свят. И всичко там било красиво...

Уолъс помисли, преди да продължи разказа си.

— Знаеш ли — произнесе той с колебливия тон на човек, смутен от невероятни неща, — в тая градина имаше две големи пантери... Да, петнисти пантери. И не ме беше страх. Виждаше се дълга, широка

пътека с цветни лехи от двете страни и мраморни бордюри, И тези два огромни кадифени звяра си играеха там с топка. Единият ме погледна и запристъпя към мен, не без известно любопитство. Дойде право при мен, потърка кротко мекото си кръгло ухо в ръчицата, която му протягах, и замърка. Беше, казвам ти, омагьосана градина. Зная това. А размерите ѝ? О, тя се простираше до безкрайност във всички посоки. В далечината, мисля, се очертаваха хълмове. Бог знае къде бе изчезнал изведнъж Уест Кенсингтън. И някак имах чувството, като че съм се върнал в родния край.

Знаеш ли, в момента, когато вратата се затвори подире ми, забравих пътя с опадалите кестенови листа, файтоните и каруците, забравих дисциплината и послушанието, които ме притегляха обратно към къщи, забравих всякакви колебания и страхове, забравих всякаква предпазливост, забравих цялата интимна действителност на тоя живот. За миг се превърнах в много весело и щастливо дете — в друг свят. Това беше свят, различен от нашия, озарен от по-топла, по-проникваща и по-мека светлина, с тиха, чиста радост във въздуха и леки, докоснати от слънцето облачета в синьото небе. А пред мен бягаше подканящо тази дълга, широка пътека с лехи от двете страни, бухнали от негледани от никого цветя, без нито едно буренче, и тия две големи пантери. Аз сложих безстрашно ръчиците си на тяхната мека козина, галех кръглите им уши и чувствителните ъгълчета зад ушите, играех си с тях, а те като че ли ми казваха: „Добре дошъл в родното място.“ Все имах остро чувство, че съм се върнал в къщи, а когато след малко на пътеката се появи някакво стройно, красиво момиче и тръгна насреща ми с усмивка, и каза: „Ти ли си?“, а после ме вдигна, целуна ме, пусна ме отново на земята и ме поведе за ръка, това ни най-малко не ме учуди, а предизвика у мен приятното усещане, че така именно е трябвало да стане, напомни ми за щастливи мигове, които кой знае защо не бях забелязал. Спомням си широки червени стъпала, които се виждаха между стъбла делфиниум; по тях се изкачихме до голяма алея сред престарели, сенчести, тъмни дървета. По цялата дължина на тази алея, разбираш ли, между червените, напукани стволоче имаше мраморни скамейки статуи и много питомни и кротки бели гълъби...

Поглеждайки надолу, моята приятелка ме поведе по тази прохладна алея — спомням си приятните черти, изящно изваяната брадичка на нежното ѝ, добро лице; с тих, ласкав глас ми задаваше

въпроси и ми разказваше разни неща, приятни неща, доколкото зная, макар и да не мога да си ги спомня... Изведнъж от едно дърво се спусна маймуна капуцин, много чиста, с червеникавокафява козина и благи кестеняви очички, затича до мен, като ме поглеждаше и показваше зъбите си, после внезапно скочи на рамото ми. Така ние двамата, безкрайно щастливи, вървахме по свой път.

Уолъс млъкна.

— Продължавай — казах аз.

— Помня някои дребни подробности. Спомням си, минахме край някакъв старец, потънал в размисъл сред лаврови дървета, край едно място, гъмжащо от весели папагали, и през широка, сенчеста колонада стигнахме просторен, прохладен дворец с великолепни фонтани, пълен с красиви неща, с всичко, което сърцето би желало. Там имаше и много неща, и много хора — някои като че ли все още виждам ясно, други — малко смътно; но всички тези хора бяха красиви и добри. По някакъв начин — не зная как — аз разбрах, че всички те са благоразположени към мен, радват се, че съм там; жестовете, докосването на ръцете им, радушието и обичта в очите им ме изпълваха с радост. Да...

Той се замисли за момент.

— Намерих там другари в игрите. За мен, самотно дете, това беше от голямо значение. Те играеха чудни игри на обрасъл с трева двор, където имаше слънчев часовник, обкръжен с цветя. И докато играехме, се обикнахме...

Но — странно — тук в паметта ми има празнина. Аз не помня игрите, които играехме. Никога не съм успявал да си ги спомня. Впоследствие, още като дете, по цели часове, даже със сълзи съм се мъчил да си спомня в какво се състоеше това щастие. Искаше ми се отново да играя сам, в детската стая, тези игри. Но не! Спомням си само щастиято и двама скъпи другари, с които бяхме почти неразделни в игрите... После изведнъж се появи някаква навъсена тъмнокоса жена със сериозно, бледо лице и замечтани очи, мрачна жена с дълга роба от мека светлопурпурна материя и с книга в ръка; тя ми даде знак и ме поведе към една галерия над някаква зала, макар че това не беше приятно на другарчетата ми, които прекъснаха играта и стояха загледани след мен, докато тя ме отвеждаше. „Върни се пак при нас! — викаха те. — Върни се скоро!“ Погледнах я в лицето, но тя не ми обърна ни най-малко внимание. Лицето ѝ беше много благо и

сериозно. Тя ме заведе до една скамейка в галерията и аз заставах до нея, готвейки се да надзърна в книгата, която жената отвори на коленете си. Страниците се разгърнаха. Тя ми показваше, а аз гледах смаян, защото на живите страници на тази книга виждах себе си; в нея се разказваше за самия мен и за всичко, което ми се бе случило още от рождение...

Това беше изумително, защото страниците на тази книга не бяха картини, разбираш ли, а действителност.

Уолъс замълча със сериозен вид, гледайки ме колебливо.

— Продължавай — казах аз. — Разбирам.

— Това беше действителност... да, не можеше да бъде другояче; хора се движеха, предмети се явяваха и изчезваха; виждах милата си майка, която бях почти забравил; после — баща си, строг и справедлив, прислугата, детската стая, всички познати неща в къщи. След това — пътната врата и оживените улици с движението по тях. Гледах и се чудех, вирах се пак боязливо в лицето на жената и обръщах страниците, прескачайки от една на друга, за да разгледам по-бързо тази книга; така най-после се видях в момента, когато се въртях и колебаех пред зелената врата в дългата бяла стена, и отново изпитах душевната борба и страха.

„А по-нататък?“ — извиках аз и понечих да обърна страницата, но студената ръка на сериозната жена ме спря.

„По-нататък?“ — настоявах аз, борейки се кротко с ръката ѝ, мъчейки се с всичките си детски сили да отместя пръстите ѝ, а когато жената отстъпи и страницата се обърна, тя се наведе над мен като сянка и ме целуна по челото.

Но страницата не показваше нито омагьосаната градина, нито пантерите, нито момичето, което ме водеше за ръка, нито другарите по игра, които не искаха да ме пуснат. Тя показваше дълга сива улица в Уест Кенсингтън, в оня хладен предвечерен час, когато лампите още не са запалени, и там бях аз, жалка дребна фигурка, плачех с все гърло и колкото и да се мъчех, не можех да се успокоя; и плачех, защото не можех да отида при милите си другарчета, които бяха викали подире ми: „Върни се пак при нас! Върни се скоро!“ Аз бях там. Това не беше страница от книга, а сурова действителност; онова вълшебното място и задържащата ръка на сериозната майка, до чиито колене стоях, бяха изчезнали — но къде?

Уолъс се спря пак и известно време стоя загледан в огъня.

— О, колко тъжно беше това завръщане! — прошепна той.

— А после? — запитах аз след около минута.

— Какво нещастно, жалко създанийце бях аз! Върнато обратно в тоя безрадостен свят! Когато разбрах напълно случилото се с мен, обзе ме неукротима мъка. И досега чувствавам срама и унижението от тоя плач пред очите на всички и от позорното си завръщане в къщи. Отново виждам добродушния стар джентълмен със златни очила, който се спря, и като ме мушна с чадъра си, заговори: „Горкото дете — рече той, — да не си се загубил?“ И то на мен, лондонски хлапак на повече от пет години! На всичко отгоре повика един любезен млад полицаи, наоколо ми се събра тълпа и ме поведоха към къщи. Хълцайки, смутен и уплашен, аз се върнах от омагьосаната градина пред стъпалата на бащиния си дом.

Такава е, доколкото си спомням, тази градина, чието видение ме преследва и до ден днешен. Разбира се, не съм в състояние да опиша очарованието на този полупризрачен, нереален свят, различието му от обикновените неща, които ни заобикалят в тоя живот; но това...това беше действителност. Ако беше сън, то, мисля, много необикновен сън, сън посред бял ден... Хм! Естествено, последва строг разпит от страна на леля ми, баща ми, дойката, гувернантката — всички...

Опитах се да им разкажа и за пръв път баща ми ме наби за лъжа. Когато след това се опитах да разправам на леля си, тя също ме наказва за порочно упорство. Тогава, както казах, забраниха_ _на всички да ме слушат, да чуят дори думица за това. Дори за известно време ми отнеха книгите с приказки — понеже съм имал „твърде разюздано въображение“. А? Да, точно така постъпиха! Баща ми спадаше към старата школа... И Започнах ОТНОВО да преживявам разказаното. Шепнех за него на възглавницата си — възглавницата, която мълвящите ми устни често усещаха мокра и солена от детски сълзи. И към обичайните си, нетолкова горещи молитви винаги прибавях прочувствена молба: „Направи, боже, така, че да сънувам градината! О, върни ме в моята градина! Върни ме в моята градина!“Аз често сънувах градината... Сигурно бях добавил нещичко към нея, бях я променил; и аз не зная... Всичко това, разбираш ли, е опит да възпроизведа от откъслечни спомени едно много отдавнашно преживяване. Между него и другите спомени от моето детство има

цяла бездна. Дойде време, когато ми се струваше невъзможно да говоря вече за това чудно мимолетно видение.

Зададох един банален за случая въпрос.

— Не — отговори той, — доколкото си спомням, никога в оная ранна възраст не се опитах да намеря отново пътя за градината. Сега това ми се струва странно, но предполагам, че след злополучното ми приключение следяха зорко всяко мое движение, да не би пак да се отклоня от правия път. Не, чак когато се запознахме с теб, се реших отново да потърся градината. Мисля, че имаше дори период — колкото и невероятно да изглежда това сега, — когато изобщо забравих тая градина — сигурно съм бил на осем-девет години. Помниш ли ме като момче в Сент Етелстанския колеж?

— Не ще и дума!

— Нали тогава не личеше, че крия някаква тайна мечта?

II.

Уолъс ме погледна и неочаквано се усмихна.

— Играл ли си с мен на „северозападния път“?... Не, разбира се, тогава ти не дружеше с мен!

— Тази игра — продължи той — всяко дете е въображение може да играе по цял ден. Целта беше да се намери „северозападният път“ до училище. Пътят до училище беше съвсем ясен; играта се състоеше в това, да се намери някакъв необикновен път, като се тръгне десет минути по-рано в някаква почти безизходна посока и през непознати улици се стигне целта. И един ден аз се залутах из някакви сокаци оттатък Кемдън Хил и почнах да си мисля, че този път ще загубя играта и ще закъснея за училище. Поех наслуки по някаква уличка, която приличаше на задънен сокак, ала на края намерих път. Забързах по него, обнадежден. „Все пак ще успея“ — рекох си аз и когато минах редица неприветливи дюкянчета, които ми се сториха необяснимо познати, какво да видя: моята дълга бяла стена и зелената врата, която водеше за омагьосаната градина!

Това изведнъж ме зашемети. Значи в края на краищата тази градина, тази чудна градина не е сън! Той помълча.

— Мисля, че второто ми преживяване със зелената врата показва огромната разлика между заетия живот на ученика и безкрайното свободно време на детето. Във всеки случай втория път нито за миг не ми хрумна да вляза веднага. Разбираш ли... Преди всичко бях изцяло погълнат от мисълта да стигна навреме в училище — решен да бия рекорда си по точност. Сигурно съм изпитвал *някакво*, макар и слабо, желание поне да проверя отключена ли е вратата. Да, трябва да е било така... Но доколкото си спомням, привлекателността на тази врата ми се струваше още една пречка за неотменимото ми решение да се добера до училище. Разбира се, откритието, което бях направил, ме бе заинтересувало много — когато продължих, то не излизаше от главата ми, — но продължих непоколебимо. То не ме спря. Извадих часовника си, видях, че имам още десет минути, отминах тичешком вратата и се

заспуцах по склона в позната местност. Стигнах до училище наистина задъхан и мокър от пот, но навреме. Помня, окачих палтото и шапката си... Представи си, минах край вратата и я оставих подире си. Странно, нали?

Той ме погледна замислено.

— Разбира се, тогава още не знаех, че тази врата няма да бъде винаги на мястото си. Учениците имат ограничено въображение. Сигурно ме радваше мисълта, че тя е там и зная пътя до нея, но училището ме притегляше неудържимо. Предполагам, че онази сутрин съм бил много разсеян и невнимателен, мъчейки се да си спомня красивите чудни хора, които скоро щях да видя отново. Интересно, дълбоко в душата си ни най-малко не се съмнявах, че те ще ме посрещнат с радост... Да, онази сутрин сигурно съм си представял градината като прелестно кътче, до което бих могъл да прибягвам в паузите между напрегнатите училищни занимания.

Тоя ден изобщо не отидох там. На другия ден беше нещо като празник и това може би ми попречи. Възможно е също поради невниманието ми да ми е била възложена някаква домашна работа за наказание и да не ми е останало време за околния път. Не зная как точно беше. Зная само, че междувременно омагьосаната градина толкова занимавашемисълта ми, че не можех повече да я пазя в тайна.

И разказах за нея на един хлапак. Как му беше името? Приличаше на пор и му викахме Пияницата.

— Хопкинс — подхвърлих аз.

— Да, Хопкинс. Разказах му неохотно. Чувствувах, че не бива да му се изповядвам, и все пак го сторих. Той ме ридружаваше донякъде по пътя от училището до дома; беше голям дърдорко и ако не бяхме говорили за омагьосаната градина, щяхме да приказваме за нещо друго, а аз не можех да мисля за друго. Тъй че се разбъбрах.

А той издаде тайната ми. На следващия ден през междучасието за игри се видях заобиколен от половин дузина по-големи от мен момчета, които взеха да ме подкачат, изгарящи от любопитство да чуят нещо повече за омагьосаната градина; Между тях беше оня дангалак, Фосет — спомняш ли си го? — Карнъби, и Морли Рейнълдз. Не си ли бил и ти случайно с тях? Не, защото щях да запомня, ако беше...

Създание със странни чувства е детето. Въпреки че скришом се отвращавах от себе си, всъщност аз се ласкае донякъде от вниманието

на големите. Спомням си, особено удоволствие ми направиха похвалата на Крошо — помниш ли Крошо младши, сина на композитора Крошо, — който каза, че никога не бил чувал такава великолепа лъжа. Но също временно страшно се срамувах, че разправям нещо, което всъщност смятах за своя свещена тайна. Това животно Фосет подхвърли някаква шега по адрес на момичето в зелено...

При мъчителния спомен за този срам гласът на Уолъс се сниши.

— Престорих се, че не чувам — продължи той. — Изведнъж Карнъби ме нарече малък лъжец и заспори с мен. когато заявих, че всичко това е истина. Казах, че зная къде се намира зелената врата, че за десет минути мога да заведа всички дотам. Тогава Карнъби, давайки си вид на оскърбен праведник, рече, че трябва да потвърдя думите си на дело, или да понеса последиците. Извивал ли ти е Карнъби ръката? В такъв случай може би ще разбереш как се чувствувах аз. Заклех се, че разказът ми е чиста истина. По това време никой в училище не бе в състояние да ме защити от Карнъби. макар че Крошо подхвърли някоя и друга дума в моя полза. Карнъби беше господар на положението. Аз се развълнувах, ушите ми се зачервиха, поуплаших се. Изобщо се държах глупаво и на края, вместо да поема сам към омагьосаната градина, с поруменели бузи, пламнали уши, смъдящи очи и изгаряща от мъка и срам душа поведох шестима присмиващи се, любопитни и заплашващи ме съученици.

Не намерихме нито бялата стена, нито зелената врата...

— Искаш да кажеш, че...

— Искам да кажа, че не можах да я открия. Щях да я намеря, ако можех.

И след това, когато имах възможност да ходя сам, пак не я намерих. Нито веднъж не я намерих. Сега ми се струва, че през всичките си ученически години я търсих, но нито веднъж не попаднах на нея — нито веднъж.

— Имаше ли след това... неприятности с приятелите си?

— Страшни... Карнъби ме разобличи пред всички в нагла лъжа. Спомням си как се добрах до къщи и се промъкнах тихомълком до горния етаж, за да скрия сълзите си. Когато най-после се наплаках, заспах; но плаках не заради Карнъби, а заради градината, за хубавия следобед, който бях предвкушал, за милите, приветливи жени и

чакащите ме другари, за играта, която се надявах да науча наново — тази красива забравена игра... Твърдо вярвах, че ако не бях разказал... След това настъпиха лоши времена за мен — нощем плачех, а денем витаех из облаците. Два срока се бях отпуснал и имах лоши бележки. Помниш ли? Разбира се, не може да не помниш! Ти... ти ме изпревари по математика и трябваше наново да зубря.

III.

Известно време приятелят ми се взираше мълчаливо в червените пламъци на огъня. После продължи:

— Видях я отново едва когато бях вече седемнайсетгодишен... Мярна ми се за миг на път за Педингтън, където очаквах да получа стипендия за следване в Оксфорд. Бях се навел над поставката за краката във фойтона, пуших цигара и несъмнено се смятах за съвършен светски човек, когато изведнъж видях вратата, стената и си спомних с умиление за незабравими и все още достижими неща.

Отминахме с тропот — толкова бях изненадан, че не успях да спра фойтона. Отдалечихме се доста и завихме зад ъгъла. Тогава настъпи странен миг на колебание, на раздвоение на волята: почуках на вратичката на фойтона и пъхнах ръка да извадя часовника от джоба си. „Да, сър!“ — каза фойтонджията любезно. „Ъ-ъ... хм... нищо, нищо — извиках аз. — Сбърках! Нямаме много време! Продължавайте!“ И той продължи...

Получих стипендия. А вечерта, след като ми съобщиha това, седях пред камината в стаичката си на горния етаж — кабинета ми в бащината къща, з ушите ми още звучаха неговите похвали — редките му похвали — и разумни съвети, пуших любимата си лула — респектиращия атрибут на младостта — и мислех за оная врата в дългата бяла стена. „Ако се бях спрял — разсъждавах аз, — щях да изпусна стипендията, щях да изпусна Оксфорд — да проваля цялата си прекрасна кариера, която ме очаква! Започвам да гледам по-трезво на живота!“ Това ме потопи в дълбок размисъл, но тогава не се съмнявах, че кариерата ми заслужава жертва.

Скъпите ми приятели и оная лъчезарна атмосфера ми се струаха много мили и прекрасни, но далечни. Сега вниманието ми беше насочено към света. Аз виждах как се отваря друга врата — вратата на моята кариера.

Уолъс се загледа пак в огъня. Червената му светлина озари лице, изразяващо упорита сила, но това трая само кратък миг, а после

изчезна.

— Е — каза той и въздъхна, — аз се отдадох на тази кариера. Работих много и усилено. Но непрекъснато мечтаех за омагьосаната градина и четири пъти оттогава видях нейната врата или, по-право, ми се мярна вратата ѝ. Да, четири пъти. През това време светът беше толкова бляскав и интересен, изглеждаше толкова пълен със смисъл и възможности, че в сравнение с него полузаличеният чар на градината ми се струваше блед и далечен. Кой би милвал пантера, когато отива на вечеря с красиви жени и знаменити мъже? Когато дойдох от Оксфорд в Лондон, аз бях мъж, вдъхващ големи надежди, които вече бях успял да оправдая с нещо. Нещо... и все пак имаше разочарования...

Два пъти се влюбвах — няма да се спирам на това, — ала веднъж, когато отивах при една, която, доколкото знаех, се съмняваше дали ще посмея да дойда, Аоех напосоки по-къс път по някаква неоживена уличка близо до Ърлс Корт и така случайно се натъкнах на бяла стена и позната зелена врата. „Чудно — рекох си, — аз пък мислех, че това място е на Кемдън Хил. Иначе и не бих намерил мястото на моята странна мечта... все едно да се опитвам да броя камъните на Стоунхендж.“ И го отминах, твърдо решен да продължа към целта си. Тоя следобед то не ме привличаше.

За миг нещо ме подтикна да опитам вратата, за това бяха нужни най-много три стъпки настрана — макар в сърцето си да бях уверен, че тя ще се отвори пред мен, — но после размислих, че така може да закъснея за срещата, от която смятах, че зависи моята чест. Впоследствие съжалявах за точността си — можех поне да надникна, мислех си аз, и да помахам с ръка на ония пантери, но по това време вече имах достатъчно житейски опит, за да се опитвам да търся наново нещо непостижимо. И все пак тоя път много съжалявах...

Последваха години на усилен труд, през които не видях нито веднъж вратата. Едва неотдавна си спомних отново за нея. Със спомена ме завладя и особено чувство — като че някакво тънко було се бе разпростряло над моя свят. Започнах с тъга и горчивина да мисля, че никога вече няма да видя тая врата. Навярно страдах малко от преумора... а може би, както бях чувал, така се чувствава човек на четиридесет години. И аз не зная. Но несъмнено напоследък бях загубил енергичността, която улеснява всяко усилие, и то тъкмо сега, при всички тия нови политически събития, когато трябва да

действувам. Странно, нали? Но започвам да намирам живота труден, а радостите му, когато ги постигна, ми се струват празни. От известно време жадувах страстно за тая градина. Да... и три пъти я видях.

— Градината ли?

— Не, вратата! И не влязох!

Той се наведе през масата към мен и заговори с неизмерима мъка в гласа:

— Три пъти имах такава възможност — три пъти! Ако някога тази врата ми се яви пак, заклевах се аз, ще вляза, ще се махна от тоя прах и зной, от тоя празен блясък на суетата, от тая безсмислена блъсканица. Ще отида и никога вече няма да се върна. Този път ще остана. Заклевах се, ала когато идваше моментът... *не отивах*.

Три пъти в течение на една година минавах края тази врата и не влизах. Три пъти през тази година.

Първия път беше вечерта, когато настъпи рязкото разделение около законопроекта за изкупуване на арендните земи, при което правителството бе спасено с мнозинство от три гласа. Помниш ли? Никой от нашите, а може би и болшинството от опозицията не очакваше въпросът да приключи нея нечер. Но при дебатите гласовете се разцепиха като яйчена черупка. Аз и Хочкис трябваше да вечеряме у един негов братовчед в Брентфорд; и двамата бяхме без дами и ни повикаха по телефона, та тръгнахме веднага с колата на братовчед му. Едва сварихме да пристигнем навреме, ала по пътя минахме край моята стена и врата — сивосинкава под лунната светлина, изпъстрена с ярки жълти петна, когато я озариха нашите фарове, но несъмнено беше тя. „Боже мой!“ — извиках аз. „Какво има?“ — попита Хочкис. „Нищо!“ — отговорих и моментът отлетя.

„Направих голяма жертва“ — казах на нашия парламентарен организатор, когато влязох. „С всички е така“ — отвърна той и ме отмина бежешком.

Не виждам как бих могъл да постъпя другояче тогава. А втория път се случи, когато се завтекох до смъртното легло на баща си да се простя с тоя суров старец. И тогава животът си искаше своето. Ала третият път беше по-друго; това се случи преди една седмица. Като си спомням, чувствавам мъчително угризение. Бях с Гъркър и Ралфс — знаеш, вече не е тайна, че имах разговор с Гъркър. Вечеряхме у Фробишър и разговорът ни придоби интимен характер. Исках да

повдигна въпроса за мястото ми в преустроения кабинет. Да, да. Сега той е уреден. Още не бива да се говори за това, но няма причина да го крия от теб... Да, благодаря, благодаря! Но позволи ми да ти разправа всичко докрай.

Тогава, нея вечер, въпросът още висеше във въздуха. Положението ми беше твърде деликатно. Много исках да науча от Гъркър нещо определено, но ми пречеше присъствието на Ралфс. Мъчех се всячески да поддържам лек и безгрижен разговор, несвързан пряко с интересувания ме въпрос. Това се и налагаше. Впоследствие поведението на Ралфс показва, че с право съм бил предпазлив... Знаех, че Ралфс ще се раздели с нас след Кенсингтън Хай стрийъ, и тогава ще мога да притисна Гъркър с неочаквана откровеност. Човек трябва да прибегва понякога до тия похвати... И изведнъж в зрителното ми поле, точно пред нас на пътя, се появи отново бялата стена със зелената врата.

Отминахме я, докато разговаряхме. Отминах я. И сега виждам подчертания профил на Гъркър, сгъваемия му цилиндър прихлупен над заострения нос, многобройните гънки на шалчето му, което хвърли сянката си върху стетата, а после по нея пропъльзяха и нашите сенки.

Минах на не повече от двайсет инча вратата. „Какво ли ще стане — помислих си аз, — ако им кажа лека нощ и вляза?“ Ала същевременно много ми се искаше да поговоря с Гъркър.

Оплетен в другите си проблеми, не можех да дам отговор на тоя въпрос. „Ще ме помислят за луд — разсъждавах аз. — Ами ако изчезна в тоя момент? Необяснимо изчезване на виден политик!“ Този аргумент натежа. И хиляди невъобразимо дребнави светски съображения натежаха в този съдбоносен момент.

Уолъс се обърна към мен с тъжна усмивка и произнесе бавно:

— И ето ме тук! Ето ме тук — повтори той, — пропуснал тази възможност. Три пъти в течение на една година ми се представи възможност да вляза през тази врата — вратата, водеща към покой, блаженство, невъобразима красота, добрата, която никой, човек на земята не познава. А аз отхвърлих това, Редмънд, и то си отиде...

— Откъде знаеш?

— Зная. Зная. Сега не ми остава нищо друго, освен да се трудя, да се стремя към целите, които ме възпираха властно, когато се явяваха сгодните моменти. Казваш, че имал успех — това просташко, жалко,

досадно нещо, на което завиждат. Да, имам успех. — В голямата си шепа държеше орех. — Ако това е моят успех — рече той, счупи ореха и ми го подаде да го видя.

— Позволи ми да ти кажа нещо, Редмънд. Тази загуба ме съсипва. От два месеца, кажи-речи десет седмици, не нищо, само изпълнявам най-необходимите си и неотложни задължения. Душата ми е изпълнена с неутешима печал. Нощем — когато има най-малка вероятност да ме познаят — излизам. Скитам. Да. Интересно какво ли щеси помислят хората, ако узнаят това. Министър от кабинета, отговорен началник на най-важното ни учреждение, скита сам... скърби — понякога почти гласно плаче — за някаква си врата, за някаква си градина!

IV.

И сега виждам неговото бледо лице и необикновения, мрачен огън, който гореше в очите му. Виждам го много живо тая нощ. Седя на канапето и си спомням думите му, интонацията на гласа му, а до мен още лежи снощният брой на „Уестминстър газет“ със съобщението за неговата смърт. Днес на обед в клуба се говореше само за това. За нищо друго не стана дума.

Намерили тялото му вчера рано сутринта в една дълбока яма близо до Ист-Кенсингтънската гара. Това е една от двете шахти, изкопани във връзка с продължаването на железопътната линия на юг. За предпазване на минувачите по шосето е издигната временна дъсчена ограда, в която е изрязан малък вход за удобство на работниците, живеещи в тая посока. Поради недоразумение между двама от работниците вратичката останала незатворена и именно през нея минал Уолъс...

Съзнанието ми е помътено от въпроси и догадки.

Изглежда, че същата вечер Уолъс е извървял целия път от парламента дотук пеша — през последната сесия той често се прибирал така — и си представям как тъмният му силует се движи в късна доба по пустите улици, вгълбен, съсредоточен. Дали в тоя момент, при бледата светлина на електрическите лампи около гарата грубите дъски не са му се сторили като бяла стена? Дали тази фатална незатворена вратичка не е събудила някакъв спомен?

А и имало ли е въобще зелена врата в стената?

Не зная. Предадох историята му така, както ми я разказа той. Понякога си мисля, че Уолъс е бил просто жертва на съвпадение: на един рядък, но не изключителен вид халюцинация и една оставена от небрежност отворена врата, но всъщност не съм напълно убеден в това. Може да ме помислите за суеверен, дори глупав; ала съм почти уверен, че той наистина е притежавал някаква необикновена дарба, някакъв усет, нещо — не зная как да го нарека, — което му внушавало, че някаква стена и врата му предлагат изход, таен, чуден път за бягство

в друг, далеч по-красив свят. Във всеки случай, ще кажете, на края останал измамен. Но дали действително е останал измамен? Тук се докосваме до най-съкровената тайна на тези мечтатели, тези хора с прозорливост и въображение. Ние виждаме нашия свят ясен и обикновен, виждаме само оградата и ямата. От наша гледна точка, свикнали на дневната светлина, Уолъс е напуснал тоя безопасен свят, за да влезе в свят на мрак, опасност и смърт.

Но такъв ли го е видял той?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.